

Nitkixxfu dwar l-gheruq ta' ġensna... Passejn mal-mużew tal-folklor u ġwejjeg ohra ta' interess fir-Razzett tal-Markiż

Is-Sur Mario Bugeja -
Segretarju Għaqda Filantropika Talent Mosti

Ritratti: Is-Sur Louis Vassallo

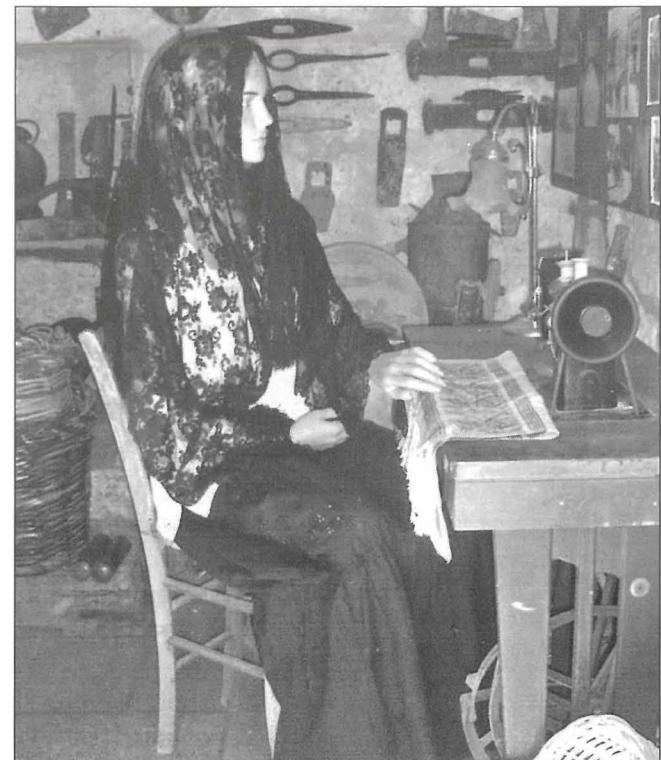
Sabiex ikompli jagħti karattru Malti lir-Razzett tal-Markiż, mill-1998 sal-lum, Talent Mosti rnexxielu jīgħor kollezzjoni vasta ta' ghodod u snajja' tal-imghoddi. Il-biċċa l-kbira minnhom kienu komuni fis-seklu dsatax, filwaqt li ohrajn baqgħu jintużaw sa żmien it-Tieni Gwerra Dinjija li warajha, tista' tħid li, nbidlet għal kollox il-ħajja Maltija, għal wahda ta' progress u informatika bla limiti. Ghaldaqstant, din il-kollezzjoni tgħinna biex napprezzaw aktar il-ħiliet tal-antenati tagħna, li fuqhom hu mibni l-preżent. U l-mużewijiet tal-folklor għalhekk huma popolari ma' hafna nies, minħabba li juru l-aspetti komuni u ta' kuljum tal-ħajja passata, li għaddiet 'l-hemm biex qatt aktar ma terġa' tiġi lura.

Tifkiriet ta' Dari

Wara s-sajf tal-2011, sar xogħol ta' kultivazzjoni ta' dawn l-ghodod u oggetti antiki li bihom issa hu msebbah dan iċ-ċentru ta' kultura nazzjonali. Bi mhhabba u dedikazzjoni kbira dawn it-tifkiriet ta' dari ngħabru f'kamra għalihom li nbidlet f'mużew tal-folklor Malti u li ssemma' ghall-memorja għażiż ta' Mons. Dun Bartilmew Bezzina (1927-2009). Din il-persuna wisq maħbuba mill-Mostin, kellha ferm għal qalbha l-kult Nisrani u d-drawwiet Maltin. Nhar is-Sibt 10 ta' Diċembru 2011, dan il-mużew għie inawgurat ufficjalment mis-Sur Ivan Scerri u mbierek mill-Arcipriet tal-parroċċa Dun Mario Tong waqt is-serata tal-Milied li tat bidu għall-wirja tal-arti Natalizja. Sa mill-ftuh tiegħu kiseb popolarità wisq iż-żejjed milli hsibna!

Binja Rurali

Mill-media lokali kellna kummenti tassew pozittivi dwar din l-inizzjattiva, fejn l-artikolisti u l-preżentaturi ħajru lill-pubbliku inġenerali biex jiġi jagħti titwila lil din il-kollezzjoni mdaqqsa, li fi ħdanha tigħbi parti mill-kultura tal-poplu Malti. U fost dawn insemmu żewġ programmi televiżivi "Meander" u "Madwarna" li t-tnejn li huma xxandru fuq l-istazzjonijiet nazzjonali. L-ewwel wieħed għandu preżentazzjoni ta' Mariella Pisani Bencini, fejn nhar l-ghodwa tat-Tnejn 30 ta' April 2012 sawret feature interessanti dwar dan il-mużew li

Il-figura life size ta' mara mill-passat ta' ġensna tiddandan bil-magna tal-ħjata, tistiednek biex tixref gewwa u t'esperienza n-nostalgija.

fih ta s-sehem professjonalji tiegħu l-istudjuż Guido Lanfranco, li fuq dan is-suġġett hu sors ta' riferenza. Il-programm l-ieħor jiispikka fih Salvu Mallia, fejn bl-istil originali tiegħu qaxxar kull dettall li toffri din il-binja rurali Maltija fuq ir-riħ ta' Wied il-Għasel u li tmur lura sas-seklu sbatax. Ĝie ffilmjat nhar il-Ğimgħa 6 ta' Diċembru 2013, fejn bla dubju kellu xalata shiħa, juri u jiispjega l-użu ta' diversi ghodod u oggetti li llum saru biss tifkira ġelwa mill-imghoddi. Jidher li l-pubbliku hadu sewwa dan il-parir għax wara erba' snin għadu popolari u dan x'aktarx għax jistimola aktar kurzitā. Għax filwaqt li madwarna hafna affarrijiet jinbidlu, uħud mit-tradizzjonijiet jibqgħu magħna, għalkemm jistgħu jieħdu sura oħra.

Issibulna Minn Kollox

L-oggetti li hawn murija f'dan il-mużew mhuma marbuta ma ebda ħidma partikulari. Iżda dawn

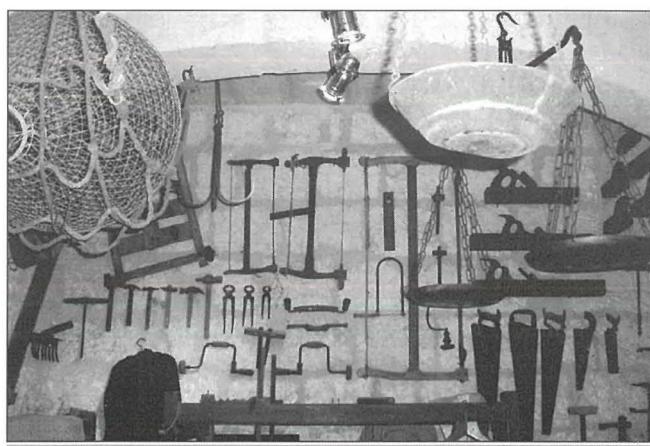

Mezzi ta' tisjir użati minn missirijietna li huma parti mit-tradizzjoni tal-kċina Maltija.

jirriflettu biss diversi xogħol u snajja' li kienu jiġu prattikati matul is-snин, u li llum bil-mod il-mod qeqħdin jintilfu. Issibulna minn kolloxi - xi midra u lugħ, rota ta' karettun, xedd taż-żiemel, skwerra tal-bennejja, serrieq ta' San Ġużepp, fanali tal-karozzini, borom u kwieni. Għandna wkoll imfietah irġiel u nisa, hdejjed tal-mogħdija, magni tan-newl, qief tal-qasab u qwieleb tal-irkotta, flimkien ma' xi kuċiniera, buqari u fliskaturi tal-enemel, mizuri ta' kejl, rampil tal-bir, pompa tal-ilma u serratura kbira ta' bieba ta' forn tal-ħobż. Jiġbdu l-ghajnej ukoll is-settijiet antiki tar-redifuxin, nases tas-sajd, magni tal-ħnjata u minfaħ tal-haddied. Fuq kolloxi wieħed jista' jara għażla ta' ritratti kbar, fejn jiġi konxju tal-bidla li seħħet fil-Mosta, li minn raħal ġwejjed inbidel għal belt urbana fiċ-ċentru ta' Malta. Ta' min jagħti daqqa t'għajnej lejn is-saqaf fejn il-karatteristika tal-ħnejjet tnebbħek b'liema sengħha kienu jibnu missirijietna. Biswit il-hajt ta' dan il-mużew naraw bir b'mejjilla ħdejj, biex wieħed illum jista' jsaqqi dak kollu li jkun qed inibbet u jhaddar fil-qsari u l-ġardina tal-madwar.

Minjatura li Tgħagġeb

Fl-istess żmien li konna għaddejjin bil-preparamenti għat-tifsila ta' dan il-mużew saret hidma sfiqa ta' tisbiż biex il-kmamar ta' fuq is-setah jingħataw dehra u kunkett ġdid. Għalhekk għiet immedja wirja permanenti

Għodda antika użata mill-mastrudaxxi tal-imghoddi u kif ukoll nassa tas-sajd u mizuri ta' kejl differenti.

ta' kwadri u skulturi li ġew ippreżżenti lill-Għaqda minn bosta artisti magħrufin u oħra jnġi godda.

U fost l-oġġetti esebiti wieħed jista' japprezza l-opra artistika li kien ħad-diem Elija Mifsud (1907-1997). Aktar minn tmenin sena ilu, Elija kien ħad-diem mudell bl-injam tal-ortal magħġur, imnebbah minn dak tar-Rotunda tal-Mosta. Elija kien sab l-ghajjnuna ta' sieħbu Fabrizio Bartolo (1888-1960) magħruf bħala "Bizzju" u li kien mastrudaxxa fejn ħad-diem ukoll fil-ġebla Maltija numru ta' statwi u rilievi li jinsabu jsebbhu l-faċċata tad-djar fit-toroq u l-imsiera ħażżeen. Bizzju kien ħad-diem xi ornamenti għall-mudell ta' Elija, fosthom il-koloni u l-važi tagħhom, id-disinn tal-gwarniċun maħdum bl-arkett, il-għandieri s-sekondi tal-ortal u xi tiżżejjn iehor. Tajjeb li wieħed ikun jaf li Elija sawwar biss il-prospettiva, imbagħad aktar tard it-tifel tiegħu

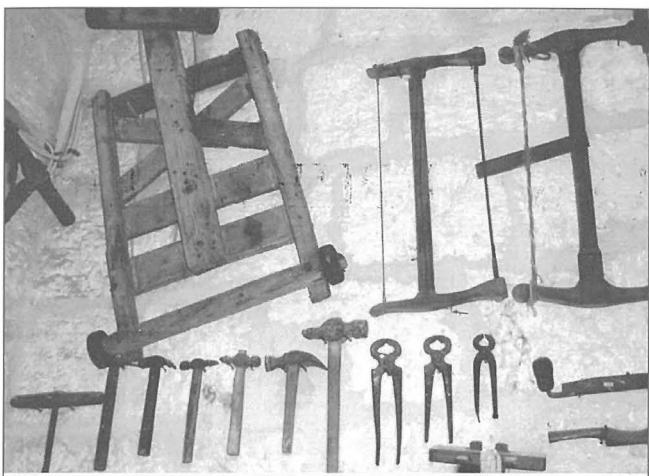

Il-mudell tal-kappellun tal-ortal magħġur tar-Rotunda tal-Mosta, xogħol ta' Elija Mifsud li jmur lura mat-tmenin sena.

Jimmy li hu membru tal-Għaqda kompla jkabar dan il-mudell biex ġabu f'għamla ta' kappellun kif narawh illum. Lejn l-ahħar tas-snin disghin tas-seklu 20, il-familja Mifsud kienet irregalat din il-minjatura lit-Talent Mosti li tgħażżeġ lil kull min jaf jammiraha. Kif xieraq dan il-mudell hu dedikat lill-Assunta, imma fih wieħed jista' jinnota wkoll il-kult lejn San Franġisk ta' Assisi li hu l-qaddis protettur tal-Għaqda, fejn il-festa tiegħu taħbat nhar 1-4 ta' Ottubru. Id-delizzju tal-mudelli tal-knejjes jixhed it-twemmin tagħna u l-valuri sbieħ li writna mingħand dawk ta' qabilna.

Tifkiriet Għeżeż

F'dawn l-ġhorof hemm ukoll vetrini li fihom hemm esbit imma wisq iż-żejed minn hekk, miġburin b'risspett, tifkiriet għeżeż li jfakkruk f'persuni li meta kienu

Mal-imrijet, it-tnalji u s-srieraq ta' San Ģużepp jispikkha l-karru tas-subien li dari kienu jsuqu fit-toroq tar-raħal

mimljin bl-ghomor, taw il-hiliet varji tagħhom lejn il-kultura Maltija. F'wahda minnhom insibu xi ghodod u l-ġakketta tax-xogħol li kien jaħdem bihom l-iskultur nazzjonali Anton Agius (1933-2008), waqt li ftit passi 'l fuq niltaqqħu ma' oħra li qiegħda tkennen il-kostum tradizzjonal tal-ġhannej leggendarju Frans Baldacchino "il-Budaj" (1943-2006). Titla' żewġ targiet u mal-ħajt bit-toqob tal-barumbara tal-ħamiem, għandek tilmaħ l-ewwel, vetrina li fiha hemm l-investitura ta' Mro Charles Camilleri (1931-2009) li kien Kavallier tal-Ordn ta' San Ģwann. Insibu wkoll ingravata tat-tenur internazzjonali Oreste Kirkop (1923-1988) flimkien ma' poster tal-film "The Vagabond King", iffirmsat minnu stess. Tidher li l-opra u s-siltiet klassici għandhom is-seħer tagħhom fir-Razzett tal-Markiż. Dan għall-fatt li għandna wkoll vetrina b'xi partijiet ta' kostumi li kien jillbes it-tenur Malti Paul Axiak. B'mod partikolari, insemmu wkoll ritratt li kien għibed il-fotografu Mosti Joe Vella, li juri lil Madre Theresa titkellem ma' Dun Karm Schembri, fi Triq il-Kungress Ewkaristiku fl-1960.

Wirt ir-Rotunda

Hu fatt magħruf li r-Razzett tal-Markiż hu mužew ħaj minnu nnifsu, fejn il-pubbliku għandu l-opportunità li japprezzza mill-qrib dan il-patrimonju. Bħala parti mill-proġetti ta' tisbiż, l-Għaqda rsistiet biex jitwaqqfu ghadd ta' bustijiet li jfakkru f'persuni magħrufa fil-qasam tal-kultura u l-ġenerożità lejn il-komunità. Fuq din l-inizjattiva mhux l-ewwel darba li ktibna dwarha, u għalhekk inħossu li għal-lum m'hemm x-ġħalfejn li nerġgħu nirrepetu.

Il-bitha nofsana tilqa' fi ħdanha żewġ dettalji partikolari li kienu jagħmlu sehem mill-binja tar-Rotunda ta' Grognet. Wahda minnhom kienet tagħmel parti miz-zuntier u l-oħra hi magħrufa bħala antifissa, li kienet tinsab fit-tarāġ tal-frontispizju, eż-żott taht il-kampnar tax-xellug int u thares lejn il-faċċata tal-knisja. Insibu wkoll parti minn garigor tal-ġebel li kien mirdum taht iz-zuntier u li x'aktarx kien jagħmel sehem mill-knisja l-qadima ta' Tumas Dingli. Dawn

ingħataw lilna mill-Arcipreti tal-parroċċa Mons. Dun Joe Carabott u Dun Mario Tong rispettivament, bħala apprezzament lil Talent Mosti li kien għen permezz ta' donazzjoni ġeneruża għall-proġetti tar-restawr ta' dan is-santwarju Marjan, madwar tmintax-il sena ilu.

Identità

Hu l-gost u l-pjaċir tagħna li minn żmien għall-ieħor inqattghul-ħin biex inkomplunkabbru din il-kolleżzjoni ta' affarijiet minn żminijiet differenti li kollha kemm huma nghataawlha mill-ġenerożità ta' diversi persuni, kemm Mostin u oħrajn minn bliet u rħula mferrxa madwar il-pajjiż kollu. Wara li jiġu mogħtija dehra aktar sabiħa fejn xi kultant ikun meħtieġ xi restawr, nesponuhom għall-wiri għall-benefiċċju tal-hafna Maltin u barranin li jgħaddu sa għandna waqt li ngħidu kelma magħħom fejn nispiegawħhom minn fejn gew u għal xiex kienet jintużaw. L-ghaxxa tagħna tkun ukoll meta tfal u studenti tal-iskejjel fl-akkwati u minn oħrajn minn madwar il-pajjiż jingħiebu jżur din il-kolleżzjoni biex b'hekk ikomplu jimirħu fuq l-istorja ta' art twelidhom. L-ambjent tar-Razzett tal-Markiż kompla jaġhti identità lill-Ġhaqda u l-iskop li dan il-post iservi ta' pont bejn l-imghodd u l-preżent.

L-antifissa misluta mill-frontispizju tal-Knisja tal-Mosta, fejn qiegħda tagħti aktar karattru lill-bitha nofsana.

Referenzi

1 Dan il-feature jinsab online fil-website www.talentmosti.com, fit-taqṣima "Filmati"

Louis Vassallo (Ed.), *Għaqda Filantropika Talent Mosti, Publikazzjoni tal-25 anniversarju* (Malta 2008).

Louis Vassallo (Ed.), *Infakkru l-Passat – Niċċelebraw il-GeVjeni, Publikazzjoni tal-30 anniversarju* (Malta 2013).

Vincent J. Zammit, *Il-Mużewijiet f'Malta* (Malta 2002)

Tagħrif mis-sit tal-Ġhaqda: www.talentmosti.com